

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

NAVOIY IJODIDA “MUAMMO” TUSHUNCHASINING
ZAMONAVIY POETIKA NAZARIYALARI ORQALI TALQINI.

Homidov Humoyun Ramazon o‘g‘li

Turon universiteti Xorijiy tillar kafedrası o‘qituvchisi

Xalilova Ruhshona

3 – kurs talabasi

humoyunhamidov19@gmail.com

Orcid iD: 0009-0007-4710-5650

Annotation: *This study examines the concept of “muammo” in Alisher Navoi’s works through the lens of contemporary poetics. The term “muammo” refers to a literary riddle or enigma that combines aesthetic form with philosophical meaning. By analyzing Navoi’s use of this form, the research highlights how he integrates linguistic artistry, symbolic imagery, and moral-philosophical reflection to engage the reader in intellectual and emotional interpretation. The study also explores the relevance of contemporary poetics theories in understanding Navoi’s innovative approach to constructing muammo and its role in enriching the Uzbek literary tradition.*

Keywords: *Navoi; muammo; contemporary poetics; literary enigma; symbolism; philosophical reflection; Uzbek literature; poetic form; linguistic artistry.*

Annotatsiya: *Ushbu tadqiqot Alisher Navoiy ijodida “muammo” tushunchasini zamonaviy poetika nazariyalari nuqtai nazaridan o‘rganadi. “Muammo” atamasi estetik shakl bilan falsafiy mazmunni birlashtirgan adabiy topishmoq yoki sirli matnni bildiradi. Tadqiqot davomida Navoiyning muammo janridagi ijodi tahlil qilinib, u qanday qilib til badiiyati, ramziy tasvirlar va axloqiy-falsafiy mushohadalarni uyg‘unlashtirib, o‘quvchini intellektual va hissiy talqin jarayoniga jalb qilganligi ko‘rsatildi. Shu bilan birga, zamonaviy poetika nazariyalarining muammo tushunchasini tushunishda ahamiyati va uning o‘zbek adabiyoti rivojiga qo‘shgan hissasi yoritildi.*

Kalit so‘zlar: *Navoi; muammo; zamonaviy poetika; adabiy topishmoq; ramziy tasvir; falsafiy mushohada; o‘zbek adabiyoti; badiiy shakl; til badiiyati.*

Аннотация: *Данное исследование рассматривает концепцию «муаммо» в творчестве Алишера Навои через призму современных поэтических теорий. Термин «муаммо» обозначает литературную загадку или ребус, объединяющий эстетическую форму и философское содержание. Анализируя использование этой формы Навои, исследование показывает, как автор сочетает языковое мастерство, символические образы и философско-нравственные размышления, вовлекая читателя в интеллектуальную и эмоциональную интерпретацию. Также рассматривается актуальность современных поэтических теорий для понимания инновационного подхода Навои к созданию муаммо и его роли в обогащении узбекской литературной традиции.*

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Ключевые слова: *Навои; муаммо; современная поэтика; литературная загадка; символизм; философские размышления; узбекская литература; поэтическая форма; языковое мастерство.*

Kirish. Alisher Navoi ijodida “muammo” tushunchasi o‘ziga xos badiiy va falsafiy mazmun bilan ajralib turadi. “Muammo” atamasi odatda adabiy topishmoq yoki sirli matnni bildiradi va u o‘quvchining aqliy qobiliyati bilan birga hissiy kechinmalarini ham uyg‘otadi. Navoi muammo janrida til badiiyati, ritm, metaforik tasvirlar va falsafiy mushohadalarni uyg‘unlashtirib, o‘quvchini nafaqat matnni yechishga, balki ichki ruhiy izlanishga jalb qiladi.[1,2]

Zamonaviy poetika nazariyalari yordamida muammo tushunchasini tahlil qilish, Navoi ijodining badiiy xususiyatlarini, uning mazmun-mohiyatini va adabiy innovatsiyalarini chuqurroq tushunishga imkon beradi. Shu bilan birga, muammo janri orqali Navoi inson tafakkuri, axloqiy va falsafiy izlanishlarni ham o‘quvchiga yetkazadi, bu esa uning asarlarini o‘rganishda o‘ta muhim ahamiyatga ega.[3,4]

Tadqiqotning maqsadi – Navoi asarlarida muammo janrining badiiy strukturasi, ramziy va falsafiy mazmunini aniqlash, uning o‘zbek adabiyotidagi o‘rni va ahamiyatini ko‘rsatishdir. Shu bilan birga, zamonaviy poetika nazariyalari orqali muammo janrining o‘quvchi bilan munosabatini, matnning o‘zaro ta‘sirini va ruhiy kechinmalarni shakllantirishdagi rolini o‘rganish nazarda tutiladi.[5,6]

Kirish qismida shuningdek, tadqiqot metodologiyasi va ilmiy tahlilning asosiy yo‘nalishlari ham belgilab beriladi, bu esa muammo tushunchasini tushunishda va uni akademik nuqtai nazardan o‘rganishda asos bo‘lib xizmat qiladi.

Asosiy qism. Alisher Navoi asarlarida muammo atamasi ko‘pincha adabiy topishmoq yoki sirli matn sifatida ishlatiladi. Bu janrda muallif estetik shakl bilan falsafiy mazmunni uyg‘unlashtirib, o‘quvchini matnni yechish va uni chuqur anglash jarayoniga jalb qiladi. Muammo shakli Navoi ijodida so‘zning ko‘p ma‘noliligini, ramziy tasvirlarni va falsafiy mushohadalarni birlashtiradi. Shu tariqa, muammo nafaqat o‘quvchining aqliy qobiliyatini, balki hissiy kechinmalarini ham uyg‘otadi.[7]

Zamonaviy poetika nazariyalari muammo tushunchasini adabiy matnning o‘ziga xosligi, badiiy tuzilishi va simbolizm orqali o‘rganadi. Navoiyning muammo asarlarida zamonaviy poetika yondoshuvi bilan tekshirilganda, uning til badiiyati, metaforik ramzlar va falsafiy mazmunni uyg‘unlashtirishdagi mahorati ko‘rinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, muammo janri orqali Navoi o‘quvchiga ichki ruhiy izlanish va tafakkur jarayonini shakllantiradi.[8]

Muammo orqali Navoi inson ruhining ichki kechinmalarini ifodalaydi. Asarlarida sevgi, iztirob, ma‘naviy izlanish va axloqiy ziddiyatlar ramziy tasvirlar yordamida ochib beriladi. Masalan, “Xamsa”dagi ayrim qissalarida muammo orqali shaxsiy va ma‘naviy kurashlar, inson tafakkuri va hissiyotlari badiiy tasvirlangan. Shu bilan birga, muammo

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

o'quvchiga matnni talqin qilishda tanqidiy fikrlash va analitik yondashuvni shakllantiradi.[14]

Navoi muammo janrini rivojlantirish orqali o'zbek adabiyotida yangi badiiy shakl yaratgan. Bu janr nafaqat she'riyatda, balki falsafiy va ma'naviy asarlarda ham qo'llanilgan. Zamonaviy poetika nuqtai nazaridan muammo, uning struktura, mazmun va simbolizm orqali o'quvchiga ta'sirini chuqur tushunishga yordam beradi. Shu bilan birga, muammo janri orqali Navoi asarlarida insoniyatning umumiy qadriyatlari va ruhiy tajribasi yoritiladi. Asarlarni zamonaviy poetika metodlari bilan tahlil qilish, muammo tushunchasining badiiy, falsafiy va ma'naviy jihatlarini ochib beradi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, Navoi muammo janrini nafaqat o'quvchini jalb qilish vositasi sifatida, balki inson ruhiy kechinmalarini ifodalash, tafakkur va ma'naviy o'sish jarayonini shakllantirish vositasi sifatida ham ishlatgan.[15]

Xulosa. Alisher Navoi ijodida "muammo" tushunchasi o'ziga xos badiiy va falsafiy mazmun bilan ajralib turadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, muammo janri orqali Navoi o'quvchini nafaqat matnni yechish jarayoniga, balki ichki ruhiy izlanish va tafakkurga jalb qiladi. Muammo shakli til badiiyati, ramziy tasvirlar va falsafiy mushohadalarni uyg'unlashtirib, insonning ma'naviy o'sishi va ichki kechinmalarini chuqurroq anglash imkonini yaratadi.

Shu bilan birga, zamonaviy poetika nazariyalari yordamida muammo tushunchasini tahlil qilish Navoi ijodining badiiy, falsafiy va ma'naviy xususiyatlarini yanada ochib beradi. Muammo janri o'zbek adabiyotida innovatsion badiiy shakl sifatida ahamiyatli bo'lib, inson ruhiy kechinmalarini ifodalashda va o'quvchini tafakkurga chorlashda muhim vosita bo'ladi.

Umuman olganda, Navoi ijodida muammo tushunchasi nafaqat o'quvchini qiziqtiruvchi badiiy element, balki inson tafakkuri va ruhiy tajribasini boyituvchi muhim adabiy vosita sifatida qoraladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Navoi, A. Xamsa. — Toshkent: O'zbekiston Davlat Noshriyoti, 2010.
2. Navoi, A. Mahbub ul-Qulub. — Toshkent: Sharq, 2006.
3. Navoi, A. Hayrat ul-Abror. — Toshkent: O'zbekiston Milliy Kutubxonasi, 2008.
4. Mukhtarov, R. Alisher Navoi va tasavvufiy falsafasi. — Toshkent: Fan, 2012.
5. Karimov, S. Navoi ijodida muammo janri. — Toshkent: Sharq, 2015.
6. Askarov, D. O'zbek mumtoz adabiyoti va zamonaviy poetika. — Toshkent: Fan, 2014.
7. Abdullaev, N. Navoiyning badiiy tafakkuri. — Toshkent: Sharq, 2016.
8. Culler, J. Literary Theory: A Very Short Introduction. — Oxford: Oxford University Press, 2000.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

9. Bloom, H. Shakespeare: The Invention of the Human. — New York: Riverhead Books, 1998.
10. Gardner, H. The Metaphysical Poets. — Oxford: Oxford University Press, 1990.
11. Leavis, F.R. The Great Tradition: Literature, 1890-1940. — London: Faber & Faber, 1962.
12. Greenblatt, S. Shakespearean Negotiations. — Berkeley: University of California Press, 1988.
13. Smith, A.J. John Donne: The Critical Heritage. — London: Routledge, 1995.
14. Jalolov, D. O'zbek mumtoz adabiyoti tahlillari. — Toshkent: Sharq, 2015.
15. Rakhmonov, M. Navoi ijodida badiiy falsafa va ma'naviyat. — Toshkent: Fan, 2013.

